

Introduction to Knowledge Organization

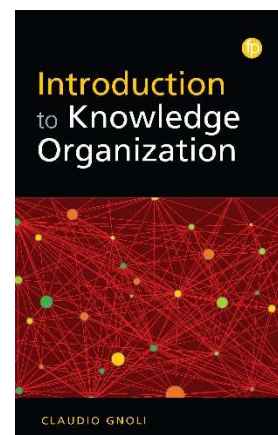
ISBN 978-1783304653

สุวรรณี ห้วยหงษ์ทอง^{1*}

Suwannee Hoaihongthong^{1*}

¹ สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย;
Department of Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen
University, Thailand.

* Corresponding author email: suwaho@kku.ac.th



หนังสือเรื่อง Introduction to Knowledge Organization เล่มนี้เขียนโดย Claudio Gnoli นักวิชาการ บรรณารักษ์ และนักวิจัย ผลงานเขียนของเขาจะมุ่งเน้นไปที่ทฤษฎีการจัดระบบความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดระบบการจัดหมวดหมู่แบบฟาเซท และการประยุกต์ใช้กับการจัดการข้อมูลดิจิทัล

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่นำเสนอความรู้ที่สำคัญและจำเป็นในเบื้องต้น หรือเนื้อหาความรู้ที่ควรรู้เกี่ยวกับการจัดความรู้ให้เป็นระบบที่สมบูรณ์ที่สุดเล่มหนึ่งในหนังสือเล่มนี้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหาของการจัดระบบความรู้ และอธิบายถึงความสำคัญและโดยเล่าถึงประเด็นการขยายตัวอย่างรวดเร็วขององค์กรความรู้ (KO) โดยมีการนำเสนอข้อมูลตั้งแต่ที่มาและความสำคัญ โดยเริ่มจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เป็นรากฐานทางทฤษฎีในรูปแบบที่เข้าใจได้ชัดเจน นำเสนอครอบคลุมทั้งทางด้านปรัชญา ด้านภาษาศาสตร์ และด้านเทคนิค และอธิบายให้เห็นความต่อเนื่องของการพัฒนาของศาสตร์ในบริบทร่วมสมัย ที่ข้อมูลมีการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงกันได้ทั่วโลก ดังนั้น การจัดระบบขององค์กรความรู้ (KOS) จึงมีความสำคัญ และจำเป็นในการสร้างโครงสร้างข้อมูลในรูปแบบที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นมาตรฐาน การนำเสนอรูปแบบต่าง ๆ ของการจัดระบบขององค์กรความรู้ รวมถึงให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ MARC, Dublin Core, SKOS และ OWL ตลอดจนการประยุกต์ใช้ขององค์กรความรู้กับกิจกรรมและบริบท ที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังนำเสนอเรื่องการศึกษา ความรู้ด้านสารานุกรม อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ และสถาบันอื่น ๆ ที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้และให้บริการเพื่อการเข้าถึงความรู้ ที่บันทึกไว้ในแต่ละแห่ง เนื้อหาภายในเล่มแบ่งออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 Focusing the field ในบทนี้แนะนำเนื้อหาที่เป็นความรู้เบื้องต้น นิยามความหมายของคำศัพท์สำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบความรู้ อาทิ ความหมายของความรู้ ความแตกต่างของข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจ และภูมิปัญญา ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบสารสนเทศในระดับต่าง ๆ นิยามความหมายของการจัดระบบความรู้ รูปแบบของความรู้ และนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติโดยสรุปของการจัดระบบความรู้ โดยนำเสนอตั้งแต่อารยธรรมยุคแรก การปรับเปลี่ยนไปในยุคตะวันออกโบราณ การจัดระบบความรู้ในสมัยกรีกโบราณ ต่อเนื่องมาถึงยุคกลาง และเรื่อยมาจนถึงยุคสมัยใหม่ตอนต้น

ก่อนจะมีการอธิบายถึงการจัดหมวดหมู่ในห้องสมุดสมัยใหม่ และนำเข้าสู่การจัดระบบความรู้ในยุคดิจิทัล ผู้อ่านจะได้เข้าใจความเป็นมาของการจัดระบบความรู้ เล็งเห็นถึงความสำคัญ และเข้าใจถึงพัฒนาการของการจัดระบบความรู้ที่กล่าวได้ว่าเป็นรากฐานของระบบสารสนเทศ ตลอดจนแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้งานกันอยู่ในปัจจุบัน

บทที่ 2 Theories of knowledge organization นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี หลักคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดระบบความรู้ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจจากหลักการสู่ทฤษฎี ทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์โครงสร้างข้อมูลในลักษณะที่เป็นลำดับขั้นทั้งแบบการวิเคราะห์จากล่างขึ้นบนและวิเคราะห์จากบนลงล่าง การอธิบายมิติของความรู้และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรู้ เพื่อความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกัน นอกจากนี้ ยังนำเสนอแนวคิดที่พิจารณาผู้ใช้เป็นสำคัญ เป็นแนวทางจัดระบบความรู้ที่พิจารณาตัวบุคคล โดยศึกษามุมมอง และความคิดของบุคคลในฐานะที่เป็นผู้ใช้ แนวทางนี้จะพิจารณาแนวคิด หรือ การรับรู้ของบุคคลที่จะเป็นผู้ใช้งานเป็นประเด็นสำคัญ และการจัดระบบความรู้โดยอธิบายตามลักษณะของความรู้ เช่น การรวบรวมความรู้ที่เป็นความรู้ส่วนบุคคลและสังคม และความรู้ที่ถูกบันทึกไว้ ในเอกสาร ตลอดจนการนำเสนอแนวทางมุมมองผ่านการนำเสนอตัวอย่างของการปฏิบัติจริง และนำเสนอแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นหรือปรากฏการณ์ใกล้เคียงมาเกี่ยวกับการจัดระบบความรู้

บทที่ 3 Structural principles in knowledge organization ในบทนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการโครงสร้างในการจัดระบบความรู้ โดยแบ่งเนื้อหาย่อย ได้แก่ คำศัพท์ ทั้งในลักษณะที่เป็นคำในภาษาราชการและคำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์ควบคุม การทำรายการ ทั้งการจัดระบบลำดับตามตัวอักษร การจัดแบบลำดับขั้น การจัดข้อมูลในลักษณะที่มีความซับซ้อนมากขึ้นด้วยความสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนการแสดงความเชื่อมโยงของข้อมูล และการจัดแบบฟาเซตตามคุณลักษณะพิเศษของความรู้ซึ่งเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับมุมมองหรือแง่มุม (Facet) ต่าง ๆ ของความรู้ที่จำเป็นต้องมีวิธีจัดกลุ่มหรือจัดประเภท (Categories) ในบทนี้จะมีตัวอย่างของการจัดโครงสร้างของรายการคำศัพท์ในลักษณะต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านสามารถศึกษาหลักการและเข้าใจวิธีการประยุกต์ใช้ผ่านตัวอย่างที่ผู้เขียนนำเสนอ

บทที่ 4 Knowledge organization systems (KOS) ในบทนี้จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับระบบการจัดระบบความรู้ ประกอบด้วย แนวคิดของระบบการจัดระบบความรู้ การนำเสนอในภาพรวมของ ความสำคัญของระบบการจัดระบบความรู้ เพื่อการค้นคืนและจัดการคอลเล็กชันของทรัพยากร และการนำเสนอหลักการพื้นฐานของระบบการจัดระบบความรู้ที่ดี คือ ความสามารถในการระบุสิ่งที่ตัวเองสนใจหรือ ค้นหาได้โดยไม่ต้องใช้ความรู้เฉพาะทาง ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้ นอกจากนี้ ยังนำเสนอหัวข้อย่อยเกี่ยวกับหลักการของคำสำคัญและอนุกรมวิธานที่ผู้ใช้สร้างขึ้นเอง การทำรายการหัวเรื่อง เพื่อช่วยจัดหาชุดของคำศัพท์ควบคุมที่เป็นตัวแทนของเนื้อหาของรายการที่จัดเก็บรวบรวมไว้ การสร้าง ศัพท์สัมพันธ์ แนวคิดการจำแนกประเภท และการพัฒนาออนโทโลยี ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเครือข่ายเชิง ความหมาย

บทที่ 5 Representation of knowledge organization structures ในบทนี้จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำรายการหัวเรื่องและดัชนี การจัดระบบข้อมูลและสร้างระเบียบรายการหลักฐานจากระเบียนสหบรรณานุกรม เพื่อการควบคุมความถูกต้องของระเบียบรายการหลักฐานจากระเบียนบรรณานุกรม ข้อมูลเมทาเดตาของเอกสารดิจิทัล การบรรยายข้อมูลทรัพยากรหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิจิทัล ตลอดจนความเชื่อมโยงของการจัดระบบความรู้ไปสู่การพัฒนาเว็บความหมายซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดเก็บและนำเสนอเนื้อหาแบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันมาเชื่อมโยงกันทำให้การค้นหาข้อมูลนั้นง่ายขึ้น ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงสร้างข้อมูลออนโทโลยี และพัฒนาเครื่องมือการสืบค้นที่สามารถเชื่อมต่อกันด้วย Linked Data เป็นระบบเปิด เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นพบแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกันได้และเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อมโยงกัน

บทที่ 6 Applying knowledge organization ในบทนี้จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดระบบความรู้ โดยเริ่มตั้งแต่ปรากฏการณ์ในบริบทของสภาพของความรู้ในลักษณะต่างๆ นำมาสู่การจัดระเบียบเนื้อหา วิธีดำเนินการการศึกษาและการอ้างอิง การจัดทำดัชนีเอกสาร โดยนำเสนอเป็นลำดับกระบวนการ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ง่าย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์เนื้อหา การนำเสนอเนื้อหา การจัดระเบียบคอลเลกชัน และมีการยกตัวอย่างการจัดระบบความรู้ในสภาพแวดล้อมดิจิทัลทั้งในด้านการจัดระบบความรู้กับเอกสารดิจิทัล ปัญหาและประโยชน์ ตลอดจนการให้ความรู้ในส่วนสุดท้ายที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับผู้ใช้งาน คือหลักการออกแบบอินเทอร์เฟซที่เป็นระเบียบและเหมาะสม

จากข้อมูลที่สรุปไว้ข้างต้นทั้ง 6 บท จะเห็นได้ว่า หนังสือเล่มนี้ครอบคลุมแง่มุมทางทฤษฎีและการปฏิบัติของการจัดระบบความรู้ และอธิบายระบบองค์ความรู้ได้ครบองค์ประกอบ ตั้งแต่การจัดระเบียบจัดการ และดึงข้อมูล ไปจนถึงแบบแผนการจัดหมวดหมู่ อรรถาภิธาน และออนโทโลยี อธิบายทั้งในบริบทของห้องสมุดและองค์กรจัดการข้อมูลอื่น ๆ และนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในการแสดงให้เห็นถึงวิธีการประยุกต์ใช้ ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงเป็นแหล่งข้อมูลที่มีค่าสำหรับนักศึกษา นักวิจัย และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ที่ควรอ่านอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

Gnoli, C. (2020). Introduction to Knowledge Organization. London: Facet Publishing.